

Rapportage

NPV

Digitale peiling levenseinde

Datum: 18 augustus 2020
Projectnummer: 2020194

Robert Röling

Natalia Valk

Inhoudsopgave

1.	Achtergrond	3
2.	Conclusies & aanbevelingen	4
3.	Resultaten	7
	• Bewustzijn levenseinde	7
	• Handelswijzen	10
	• Vertrouwen in zorg en naasten	15
4.	Bijlage	19
	• Uitsplitsingen	19
	• Kruising handelswijzen naar ethiek	23
	• Achtergrondkenmerken	26
5.	Contact	29

Achtergrond

Doelstelling

Het doel van het huidige onderzoek is om onder de NPV achterban en onder een Nederland representatieve groep inzicht te krijgen in de gedachten over en kennis van verschillende thema's rakend aan het levenseinde. Resultaten van dit onderzoek worden onder meer gebruikt voor diverse toepassingsgebieden, waaronder beleidsbeïnvloeding, het ontwikkelen van voorlichting en toerusting bij vragen over palliatieve zorg.

Methode

- Kwantitatief online onderzoek
- Online research tool van DirectResearch
- 20 vragen

Periode

7 juli – 20 juli 2020

Doelgroep

- De doelgroep bestaat enerzijds uit NPV-leden en anderzijds uit respondenten van 18 jaar en ouder, representatief voor de Nederlandse bevolking

Bron

- Ledenbestand NPV en Eupanel van DirectResearch

Respons

Ledenbestand NPV

- Bruto steekproef: n=4.361
- Netto steekproef: n=1.371 (31%)

EUpanel DirectResearch

- Netto steekproef: n=526

Waar mogelijk worden resultaten tussen de NPV-achterban en EUpanel met elkaar vergeleken, significante verschillen worden aangegeven met: *

Conclusies & aanbevelingen

Conclusies & aanbevelingen (1/2)

Het thema levenseinde speelt onder zowel NPV-leden als onder Nederlanders

Men is bezig met het nadenken over zaken omtrent het eigen levenseinde. NPV-leden hebben hierbij meer nagedacht over zingelevingsvragen en het geloof (73%). Beide groepen hebben nagedacht over de uitvaart, praktische zaken en medische zaken (59%). Wensen en verwachtingen worden voornamelijk gedeeld met de partner of de kinderen. De Coronacrisis heeft ertoe geleid dat men is gaan nadenken over het levenseinde, deze groep is groter onder NPV-leden (31%) dan onder Nederlanders (26%).

NPV-leden en Nederlanders denken anders over de verschillende handelwijzen in laatste levensfase

Het uitvoeren van euthanasie wordt door NPV-leden niet als ethisch verantwoord gezien (2% ethisch verantwoord). Drie kwart (76%) van de Nederlanders ziet het uitvoeren van euthanasie als ethisch verantwoord.

Het zelf actief stoppen met eten en drinken wordt door NPV-leden niet als ethisch verantwoord gezien (15% ethisch verantwoord) en meer dan de helft vindt dit in geen enkele situatie toegestaan (58%). De helft van de Nederlanders (51%) ziet het als ethisch verantwoord, ondanks dat de helft het geen verantwoorde vervanger vindt van euthanasie (49%).

Conclusies & aanbevelingen (2/2)

Groot vertrouwen in zorg en naasten

Zowel NPV-leden als Nederlanders vertrouwen erop dat de behandeling en zorg die ze in laatste levensfase krijgen bij hen zal passen en artsen en naasten weten wat zij belangrijk vinden hierbij. Deze groepen zijn groter onder NPV-leden (87%) dan onder Nederlanders (81%).

Een redelijke groep ervaart soms de angst dat in de laatste levensfase een verkeerde medische beslissing gemaakt zal worden, deze groep is wel groter onder Nederlanders (21%) dan onder NPV-leden (17%).

Aanbevelingen

Blijven praten over het thema 'levenseinde' en informeren over verschillende handelswijzen

Het thema 'levenseinde' speelt al redelijk onder NPV-leden, zij denken hier over na en maken hun wensen veelal kenbaar. De NPV kan hier met leden over blijven praten zodat leden hier expliciet over nadenken en over praten met hun naasten. Op deze manier kan de angst voor mogelijke verkeerde beslissingen van naasten laag blijven en het vertrouwen hoog.

Daarnaast is het belangrijk om leden duidelijk en volledig te informeren over wat de handelswijzen morfine, palliatieve sedatie, STED en euthanasie inhouden en wat hierbij komt kijken. Op deze manier kunnen leden in een dergelijke situatie beslissingen maken gebaseerd op feiten die zij van de NPV hebben ontvangen en hier van tevoren al bewust mee bezig zijn.

Resultaten

Bewustzijn levenseinde

Beide groepen denken na over het levenseinde, maar bij NPV-leden gaat het naast praktische en medische zaken ook om zingeving en geloof

Onder Nederlanders is er een grotere groep die nog niet eerder heeft nagedacht over de zaken met betrekking tot het levenseinde.

Eerste gedachte 'levenseinde'

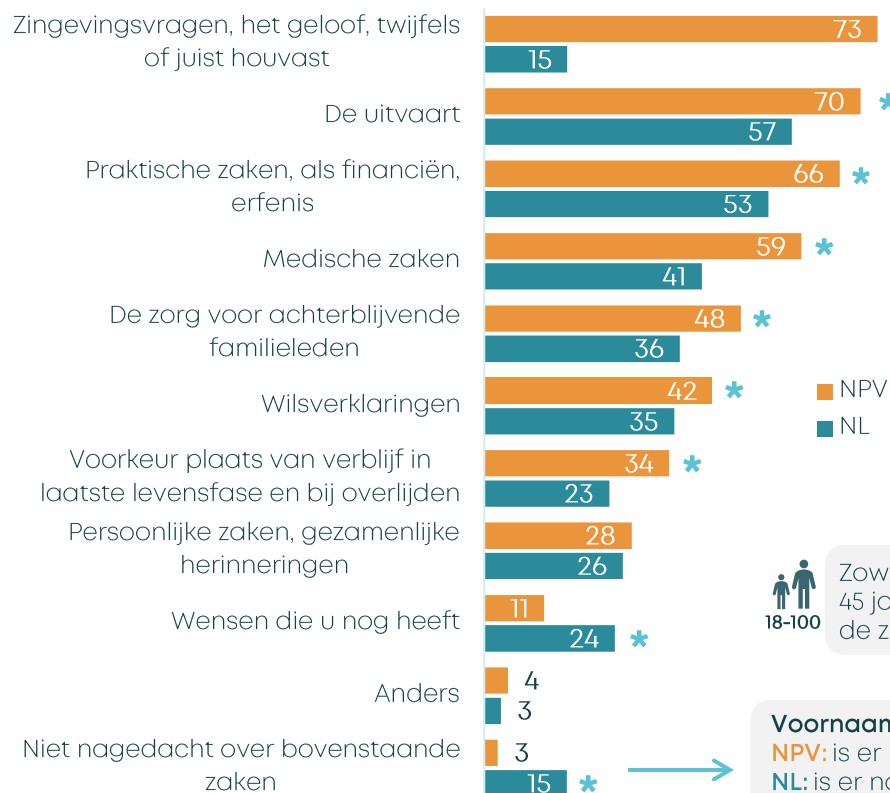
NPV

- 'Sterven'
- 'Overlijden'
- 'De dood'
- 'Euthanasie'
- 'God ontmoeten'

NL

- 'Dood gaan'
- 'Euthanasie'
- 'Sterven'

Zaken over nagedacht (%)

18-100
Zowel NPV-leden onder de 45 jaar als boven de 45 jaar denken over het algemeen meer na over de zaken met betrekking tot het levenseinde

Voornaamste reden

NPV: is er nog niet van gekomen

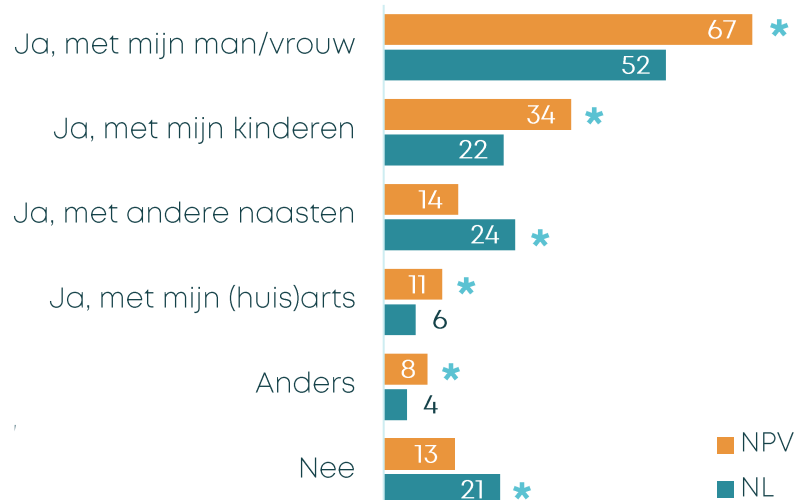
NL: is er nog niet van gekomen of geen behoefte aan

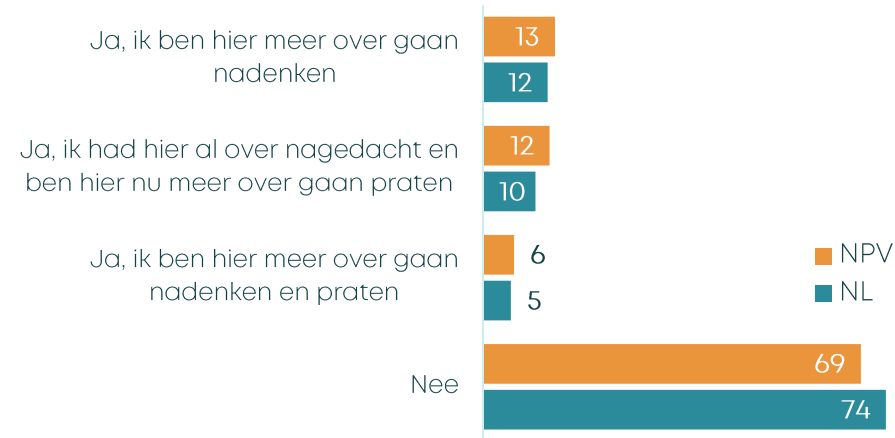
Verwachtingen omtrent het levenseinde worden veelal gedeeld met de partner

NPV-leden delen deze verwachtingen vaker dan Nederlanders. Daarnaast heeft de Coronacrisis er voor een derde van de NPV-leden en een kwart van Nederland voor gezorgd dat zij meer zijn gaan nadenken over het levenseinde.

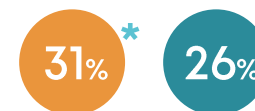
Wensen en verwachtingen gedeeld (%)

Coronacrisis als aanleiding (%)

Totaal 'Ja'

	NPV	NL
t/m 45	17%	29%
45+	34%	25%

NL patiëntgroep: voor burgers was de Coronacrisis in mindere mate een aanleiding om na te denken over het levenseinde (82% 'Nee'), in vergelijking met patiënten (54%) en mantelzorgers (55%)

Resultaten

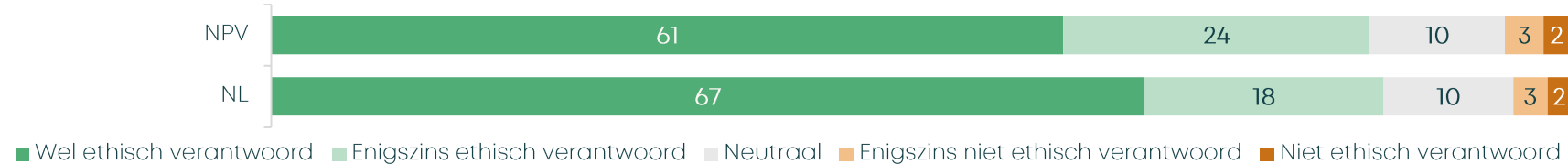
Handelswijzen

Morfine wordt door de grootste groep als ethisch verantwoord gezien

Gevolgd door de keuze maken om te stoppen met een behandeling en het inzetten van palliatieve sedatie.

Ethische verantwoording handelswijzen (%)

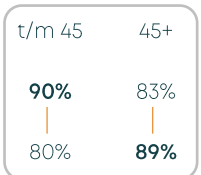
Het gebruiken van morfine in de laatste levensfase

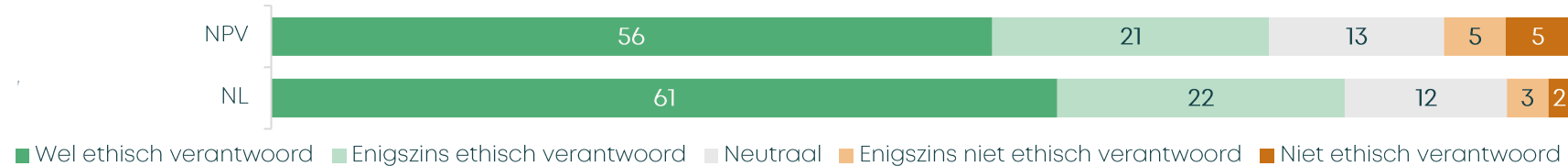
Top-2

85

86

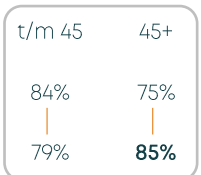
De keuze maken om te stoppen met een behandeling

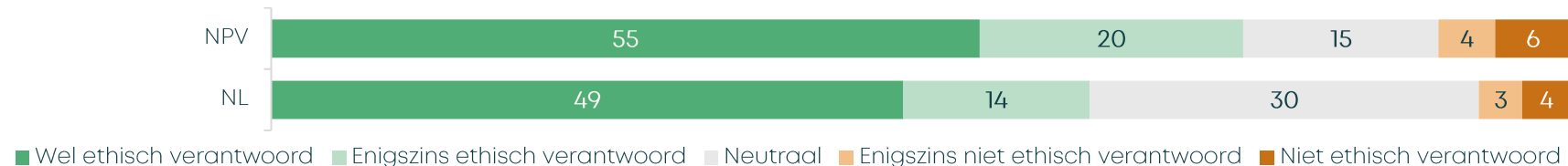
Top-2

77

83 *

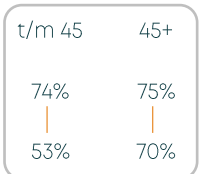
Palliatieve sedatie inzetten

Top-2

75 *

63

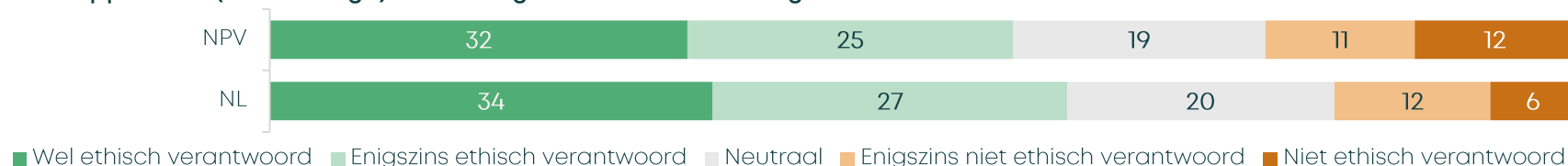

NPV-leden wijzen euthanasie en actief stoppen met eten en drinken af als handelswijze

Stoppen met een behandeling, zelf actief stoppen met eten en drinken en euthanasie wordt door Nederland sterker ethisch verantwoord gezien.

Ethische verantwoording handelswijzen (%)

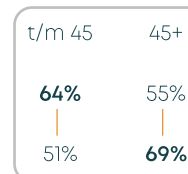
Stoppen met (kunstmatige) toediening van vocht en voeding

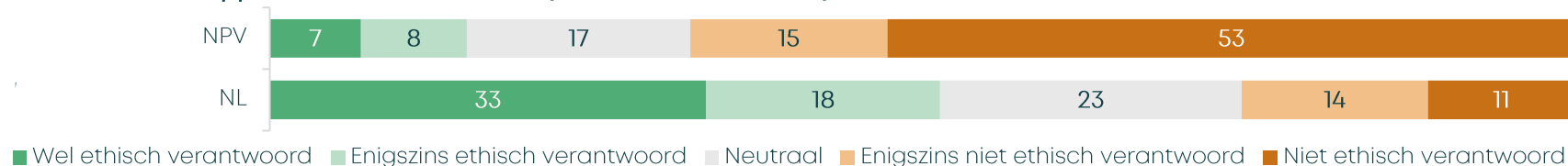
Top-2

57

61

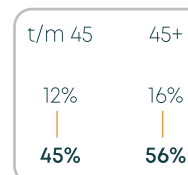
Zelf actief stoppen met eten en drinken (met als doel: de dood)

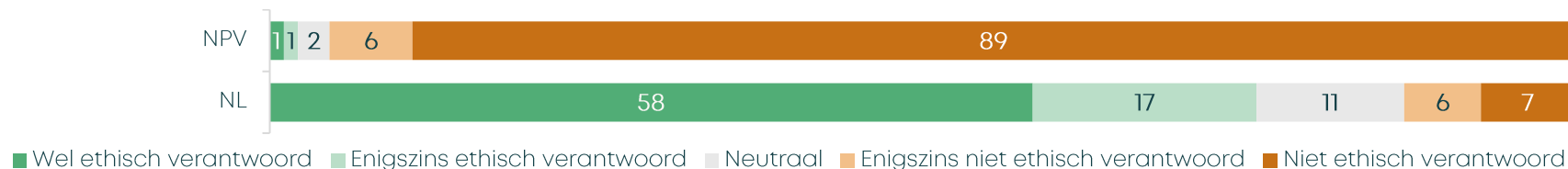
Top-2

15

51 *

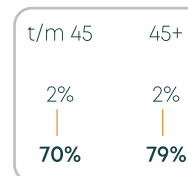
Het uitvoeren van euthanasie

Top-2

2

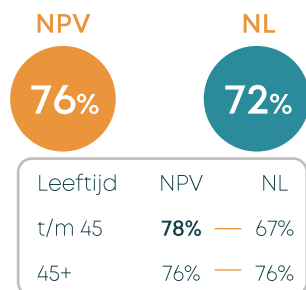
76 *

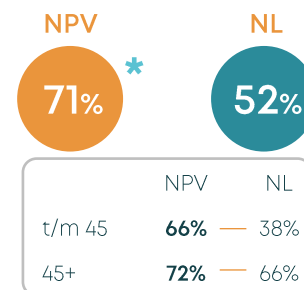

Zowel NPV als Nederland is in de veronderstelling dat morfine pijn bestrijdt en suf maakt, dit geldt sterker voor NPV

3 op de 10 NPV-leden zijn in de veronderstelling dat morfine invloed heeft op de levensverwachting, deze groep is groter dan onder Nederlanders. Het verlichten van lijden door het verlagen van het bewustzijn is het meest passend bij palliatieve sedatie. 3 op de 10 Nederlanders zijn niet goed bekend met palliatieve sedatie om hier een uitspraak over te doen.

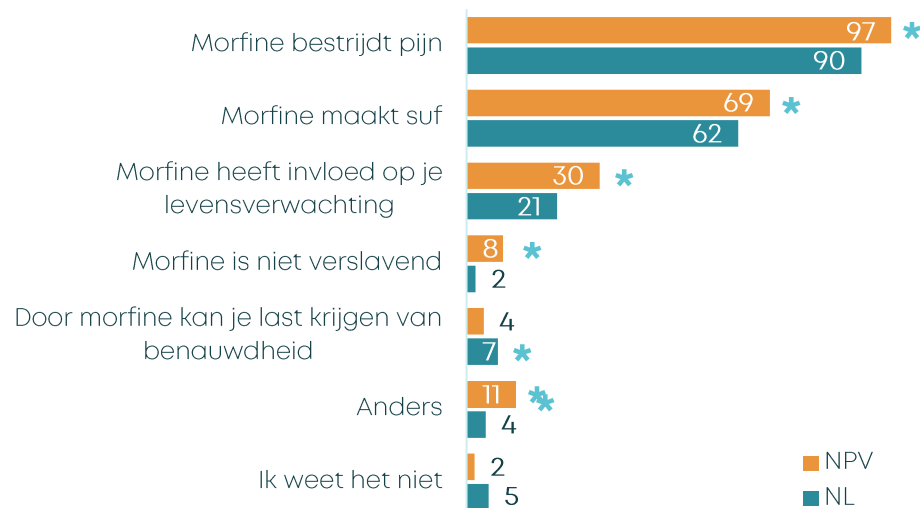

Was al bekend met de handelswijze morfine

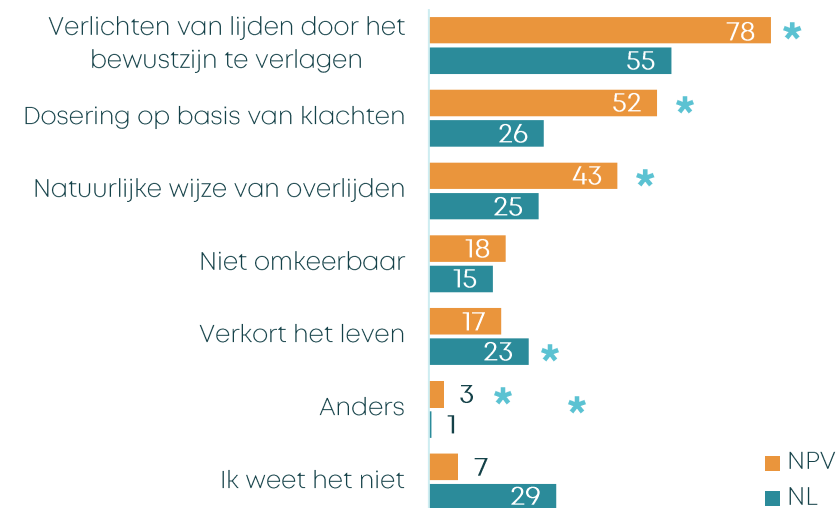

Was al bekend met de handelswijze palliatieve sedatie

Uitspraken morfine (%)

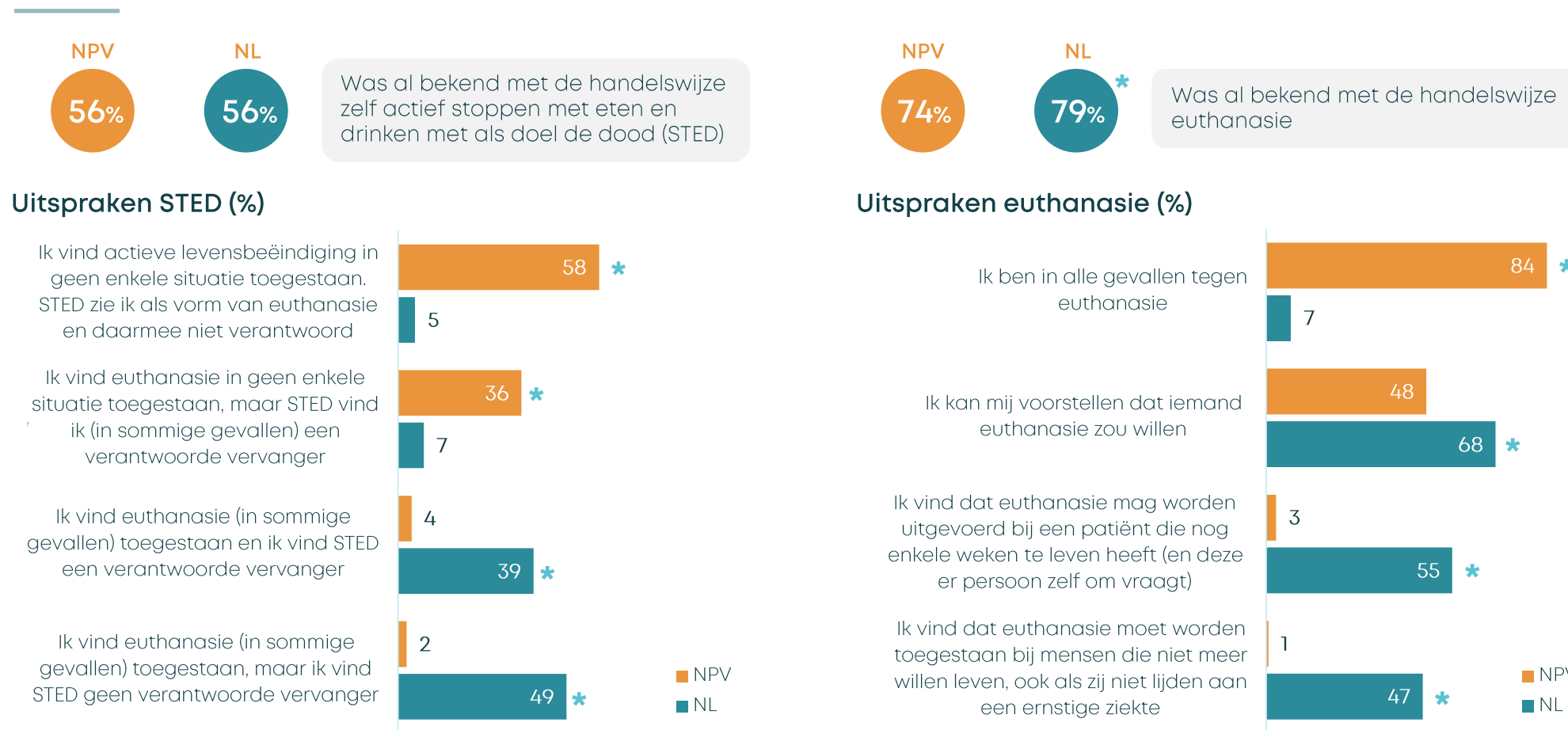
Uitspraken palliatieve sedatie (%)

NPV-leden vinden actieve levensbeëindiging niet toegestaan, een derde ziet STED in sommige gevallen als verantwoorde vervanger

De helft van Nederland vindt euthanasie wel toegestaan, maar STED geen verantwoorde vervanger. Zowel NPV-leden als Nederland kunnen zich voorstellen dat iemand euthanasie zou willen, ondanks dat NPV leden hier in alle situaties tegen zijn.

Bent u bekend met onderstaande begrippen/handelswijzen? | NPV-achterban n=1.371, NL rep n=526

Welke van onderstaande uitspraken past het beste bij uw mening ten aanzien van zelf actief stoppen met eten en drinken met als doel de dood (afgekort: STED) in relatie tot euthanasie? | NPV-achterban n=1.371, NL rep n=445

Onderstaande uitspraken gaan over euthanasie: het opzettelijk levensbeëindigend handelen door een ander (vaak een arts), op verzoek van de patiënt. Kunt u aangeven welke van deze uitspraken het meest op u van toepassing is? | NPV-achterban n=1.371, NL rep n=526

Resultaten

Vertrouwen in zorg en naasten

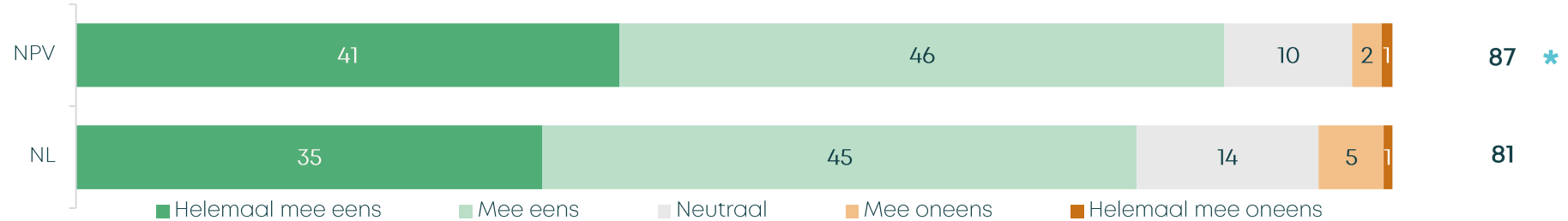
Er is vertrouwen dat men in de laatste levensfase de juiste zorg zal krijgen en dat naasten weten wat belangrijk is

Ondanks dat deze groep onder Nederland ook groot is, is het vertrouwen onder NPV-leden groter. Er is slechts een kleine groep die hier geen vertrouwen in heeft.

Stellingen laatste levensfase (%)

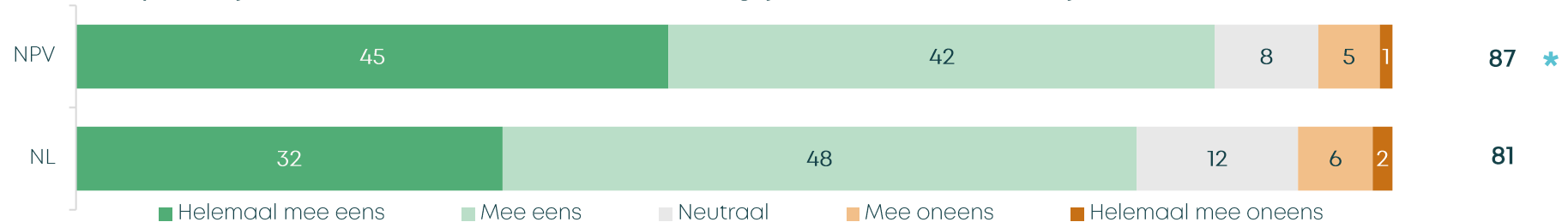
Ik vertrouw erop dat ik in mijn laatste levensfase de behandeling en zorg zal krijgen die bij mij past

Top-2

Ik vertrouw erop dat mijn artsen en/of naasten weten wat ik belangrijk vind ten aanzien van mijn laatste levensfase

Top-2

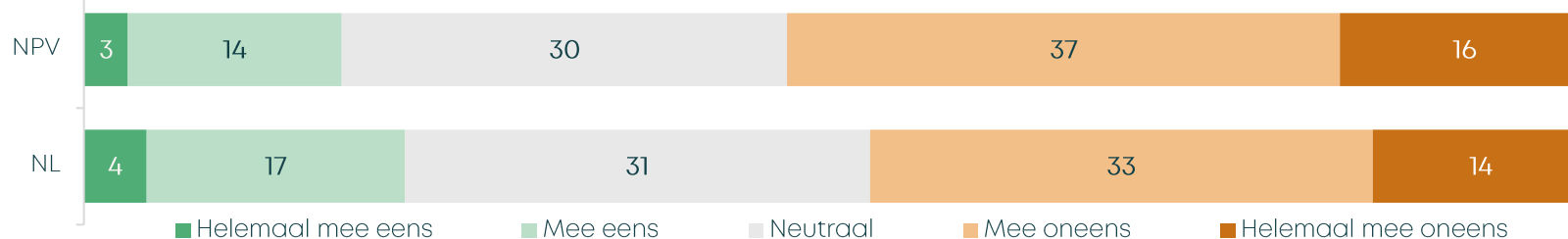
Een vijfde van Nederlanders angstig dat in laatste fase verkeerde medische beslissing wordt genomen

Deze groep is groter dan onder de NPV-achterban. Meer dan 1 op de 10 NPV-leden is bang tegen de wil in een sluiproute voor euthanasie te ontvangen.

Stellingen laatste levensfase (%)

Ik ervaar soms de angst dat er bij mijn levenseinde een verkeerde medische beslissing genomen zal worden

Top-2

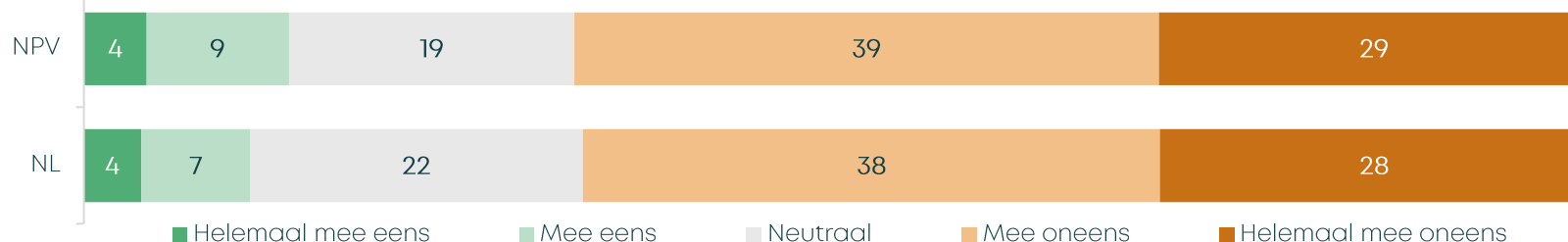
17

21 *

NPV top-2 (vs. bottom-2): groter deel (16% vs. 11% bottom-2) heeft de wensen en verwachting omtrent het levenseinde met niemand gedeeld, 23% (vs. 14%) is in de veronderstelling dat morfine invloed heeft op de levensverwachting
NL top-2 (vs. bottom-2): 73% (vs. 62%) is in de veronderstelling dat morfine suf maakt, 27% (vs. 16%) denkt dat morfine invloed heeft op de levensverwachting, 30% (vs. 20%) ziet palliatieve sedatie als een natuurlijke manier van overlijden

Ik ben bang dat ik tegen mijn wil een sluiproute voor euthanasie zal ontvangen

Top-2

14

11

NPV top-2 (vs. bottom-2): 26% (vs. 14%) is in de veronderstelling dat palliatieve sedatie het leven verkort
NL top-2 (vs. bottom-2): 16% (vs. 7%) geeft aan dat je door morfine last kan krijgen van benauwdheid, 31% (vs. 18%) geeft aan dat morfine invloed heeft op de levensverwachting, 44% (vs. 59%) zegt dat palliatieve sedatie het lijden verlicht het verlagen van bewustzijn

2 op de 10 NPV-leden en 1 op de 10 Nederlanders heeft ervaring met twijfelachtige beslissing is laatste levensfase

Onder NPV-leden is een reden om een beslissing te maken over de behandeling eerder of de behandeling nog zinvol is, voor Nederland is dit eerder wat kwaliteit van leven nog is.

Positieve ervaring medische beslissing laatste levensfase (%)

Ervaring twijfelachtige beslissing laatste levensfase

Mogelijke reden wel/niet stoppen behandeling

NPV

1. Verdere behandeling is uitzichtloos
2. Kwaliteit van leven
3. Levensverwachting

NL

1. Kwaliteit van leven
2. Onnodig lijden
3. Behandeling heeft geen effect meer

Toelichting twijfelachtige beslissing (%)

Bijlage

Uitsplitsingen

Leeftijdsgroepen

Leeftijdsgroepen worden vergeleken binnen de groep met NPV-leden en binnen Nederland representatief afzonderlijk.

NPV

T/m 45 jarigen hebben de wensen en verwachtingen minder vaak gedeeld met anderen. STED en euthanasie zijn beter bekend onder deze leeftijdsgroep. Een grotere groep ziet het gebruik van morfine in de laatste levensfase, stoppen met een behandeling en stoppen met het toedienen van vocht als ethisch verantwoord. Daarnaast vindt een grotere groep actieve levensbeëindiging in geen enkele situatie toegestaan. Er is een grotere bekendheid van de themabijeenkomsten over levenseinde van de NPV en de NPV-advieslijn.

Ouder dan 45 jaar is door de Coronacrisis meer gaan nadenken over het levenseinde. Het vertrouwen in artsen en naasten in de laatste levensfase is groter onder deze leeftijdsgroep. NPV-Levenswensverklaring is beter bekend onder deze leeftijdsgroep.

NL

T/m 45 jaar: Een grotere groep heeft wel eens nagedacht over de wensen die zij nog hebben en persoonlijke zaken, met betrekking tot het levenseinde. Deze leeftijdsgroep heeft de wensen en verwachtingen minder vaak gedeeld met anderen. Een grotere groep kan zich voorstellen dat iemand euthanasie zou willen.

Ouder dan 45 jaar: Over het geheel ziet deze groep de verschillende handelwijzen met betrekking tot het levenseinde vaker als ethisch verantwoord, er is ook een grotere bekendheid van de verschillende handelwijzen. Het vertrouwen in artsen en naasten in de laatste levensfase is groter onder deze leeftijdsgroep.

Kerkelijke achtergrond

NPV

Hersteld Hervormde Kerk vindt palliatieve sedatie, morfine en de keuze om te stoppen met een behandeling in mindere mate ethisch verantwoord.

Gereformeerde Gemeente in Nederland vindt palliatieve sedatie, morfine en de keuze om te stoppen met een behandeling in mindere mate ethisch verantwoord.

Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) ziet STED of stoppen met toediening van vocht en voeding vaker als ethisch verantwoord. Daarnaast kan een grotere groep zich voorstellen dat iemand euthanasie zou willen.

Evangelie Gemeente ziet STED of stoppen met toediening van vocht en voeding vaker als ethisch verantwoord. Er is minder bekendheid van de ReisWijzer koffer levenseinde.

NL

Niet gelovigen hebben vaker al nagedacht over zaken zoals laatste wensen, persoonlijke zaken en de uitvaart. Deze groep is beter bekend met de handelswijze euthanasie dan Christenen. Daarnaast vindt een grotere groep het stoppen met een behandeling, euthanasie en STED ethisch verantwoord. Een grotere groep kan zich voorstellen dat iemand euthanasie zou willen.

Christendom heeft vaker nagedacht over zingevingsvragen. Gelovigen zijn ook meer gaan nadenken over het levenseinde door de Coronacrisis. Deze groep is vaker in alle gevallen tegen actieve levensbeëindiging.

Patiëntgroep

NPV

Mantelzorgers hebben vaker al nagedacht over medische zaken met betrekking tot het levenseinde. Een grotere groep mantelzorgers vindt het stoppen met toedienen van vocht en voeding ethisch verantwoord. Daarnaast kijkt een grotere groep positief terug op een beslissing die is genomen in de laatste levensfase van een naaste.

Patiënten met een onbekende levensverwachting hebben meer nagedacht over hun voorkeur voor verblijf in de laatste levensfase. Deze groep is sterker in de veronderstelling dat palliatieve sedatie het leven verkort.

NL

Mantelzorgers hebben al meer nagedacht over zingevingsvragen, persoonlijke zaken en hun voorkeur voor verblijf in de levensfase. Het zelf actief stoppen met eten en drinken wordt door mantelzorgers minder als ethisch verantwoord beschouwd. Zij zijn daarnaast meer in de veronderstelling dat morfine benauwdheid kan veroorzaken.

Burgers hebben hun wensen en verwachtingen minder gedeeld met naasten, bij hen heeft de Coronacrisis er ook minder voor gezorgd dat zij meer zijn gaan nadenken over het levenseinde.

Bijlage

Kruising uitspraken handelswijzen naar ethiek

Bijlage: uitsplitsing uitspraken morfine en palliatieve sedatie naar ethische verantwoording

Vanwege een lage n zijn resultaten voor de groep ‘Niet ethisch’ onder Nederlanders indicatief, deze dienen voorzichtig geïnterpreteerd te worden.

Uitspraken morfine naar ethische verantwoording

	NPV		NL	
	Ethisch	Niet ethisch	Ethisch	Niet ethisch
Morfine bestrijdt pijn	98%	88%	94%	63%
Morfine maakt suf	69%	62%	66%	60%
Morfine heeft invloed op je levensverwachting	31%	30%	21%	24%
Anders	12%	16%	5%	3%
Morfine is niet verslavend	8%	6%	2%	0%
Door morfine kan je last krijgen van benauwdheid	4%	9%	7%	11%
Ik weet het niet	1%	9%	3%	20%
	n=1.159	n=69	n=450	n=23 ⚠

Uitspraken palliatieve sedatie naar ethische verantwoording

	NPV		NL	
	Ethisch	Niet ethisch	Ethisch	Niet ethisch
Verlichten van lijden door het bewustzijn te verlagen	85%	58%	74%	36%
Dosering op basis van klachten	61%	22%	36%	4%
Natuurlijke wijze van overlijden	50%	19%	36%	7%
Niet omkeerbaar	18%	22%	18%	15%
Verkort het leven	14%	35%	30%	11%
Ik weet het niet	2%	17%	9%	46%
Anders	4%	6%	0%	2%
	n=1.026	n=139	n=332	n=37 ⚠

⚠ Vanwege lage n en een groot verschil in de grootte van de groepen, dienen verschillen voorzichtig geïnterpreteerd te worden

Bijlage: uitsplitsing uitspraken wensen en verwachtingen naar angst in laatste levensfase

Uitspraken wensen en verwachtingen naar angst om verkeerde medische beslissing bij levenseinde

	NPV	
	Top-2 angst	Bottom-2 angst
Ja, met mijn (huis)arts	12%	11%
Ja, met mijn man/vrouw	64%	69%
Ja, met mijn kinderen	29%	36%
Ja, met andere naasten	17%	15%
Totaal 'Ja'	84%	89%
Anders	8%	8%
Nee	16%	11%
	n=231	n=709

Uitspraken wensen en verwachtingen naar angst om tegen de wil een sluiproute voor euthanasie te ontvangen

	NPV	
	Top-2 angst	Bottom-2 angst
Ja, met mijn (huis)arts	13%	11%
Ja, met mijn man/vrouw	65%	69%
Ja, met mijn kinderen	37%	36%
Ja, met andere naasten	16%	14%
Totaal 'Ja'	86%	88%
Anders	8%	8%
Nee	14%	12%
	n=1.026	n=139

 Vanwege lage n en een groot verschil in de grootte van de groepen, dienen verschillen voorzichtig geïnterpreteerd te worden

Bijlage

Achtergrondkenmerken

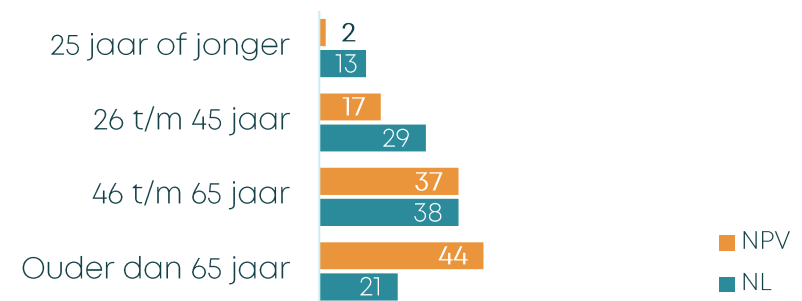
Bijlage: profiel steekproef

Achtergrondgegevens van de steekproef NPV-leden (n=1371) en Nederland representatief (n=526). De groep Nederland representatief is gewogen naar een representatieve verdeling voor geslacht, leeftijd en opleiding.

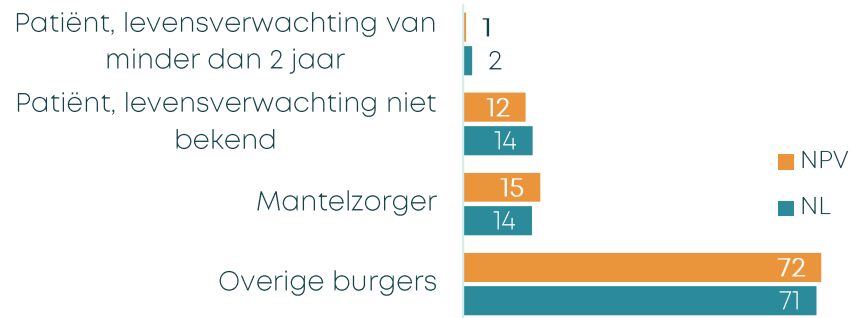
Geslacht (%)

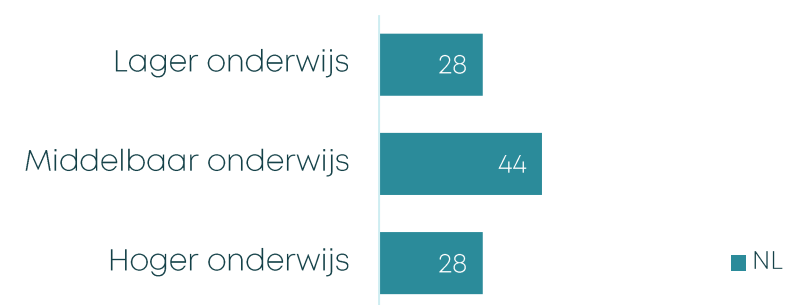
Leeftijd (%)

Patiëntgroep (%)

Opleidingsniveau (%)

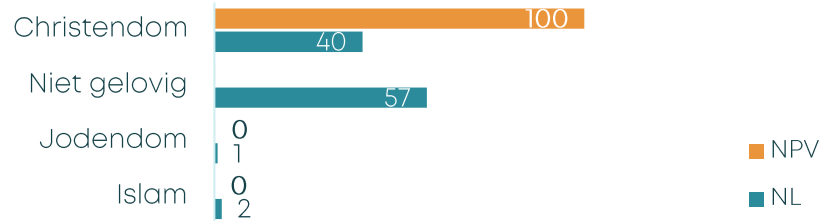

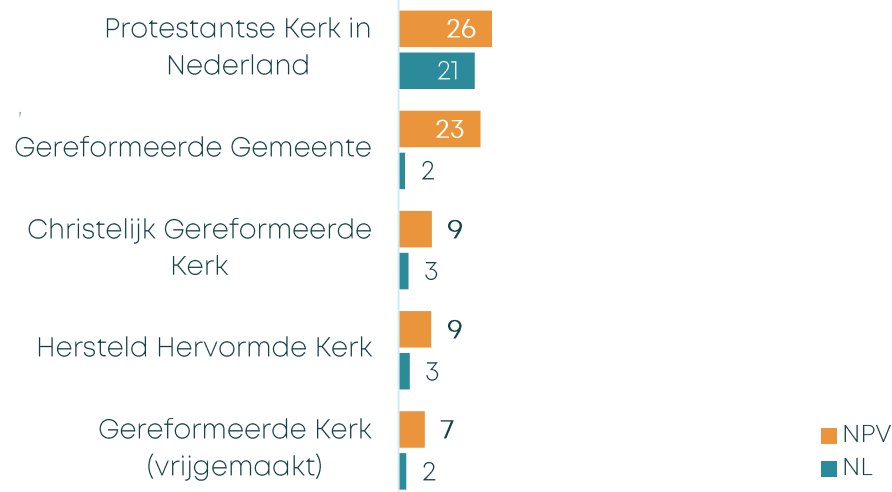
Bijlage: profiel steekproef

Achtergrondgegevens van de steekproef NPV-leden (n=1371) en Nederland representatief (n=526). De groep Nederland representatief is gewogen naar een representatieve verdeling voor geslacht, leeftijd en opleiding.

Kerkelijke achtergrond (%)

Specificatie christendom – top 5 (%)

Bekendheid producten NPV (%)

Contact

Robert Röling
Senior Research Expert
06 50 12 67 47
Robert@directresearch.nl

Natalia Valk
Research Expert
06 54 69 28 78
Natalia@directresearch.nl

Vragen over dit
onderzoek? Wij helpen
je graag verder!

DirectResearch BV

020 770 75 79

Herengracht 454

info@directresearch.nl

1017 CA Amsterdam

www.directresearch.nl